

Dømt til at leve midt i mor og fars kampzone

Den nye forældreansvarslov giver mange børn et dårligt liv, mener familieadvokater og børneinteresseorganisationer. De opfordrer politikerne til at gribe ind nu, men det afviser justitsminister Brian Mikkelsen. Han vil først evaluere loven i 2011. Uansvarligt lyder det fra Børns Vilkår

Af Sonja Sabinsky

Siden forældreansvarsloven blev vedtaget for godt to år siden, er landets statsforvaltninger blevet oversvømmet med ansøgninger om fælles forældremyndighed, udvidelse af samværsordninger og bopælsflytninger.

Mange af disse sager er allerede én gang afgjort under den tidligere lov, men den nye Forældreansvarslov giver nu de forældre, som måske har følt sig uretfærdigt behandlet, retten til at få genoptaget sagerne. Resultatet er at statsforvaltningernes sagsbehandlinger trækker ud, hvilket betyder, at familierne fastholdes i dybe og uløste konflikter, som skaber uvished og utryghed. Og børnene betaler den højeste pris.

Det fortæller Anja Cordes, der er formand for Danske Familieadvokater:

- Politikerne har gjort regning uden vært. De laver en helt ny lov, men de glæmmer at sende en pose penge med. I stedet barberer man budgetterne i

statsforvaltningerne, og det gør det helt umuligt at administrere loven til borgernes tilfredsstillelse - og i det her tilfælde tæller borgerne altså også børn, som er endt med at blive de store tabere, lyder kritikken.

Og Arne Stryhn Madsen, der er rådgiver for skilsmissefamilier i Statsforvaltning Sjælland og talsmand for de overenskomstansatte jurister i Danmark oplyser da også, at der er »meget arbejde, der hænger« rundt om i statsforvaltningerne:

- Vi er ikke i stand til at opfylde intentionerne i Forældreansvarsloven, for det vil kræve en ekstra sum penge, og den har vi ikke fået. Vi lider stadig under, at vi i efteråret var nødt til at fyre en stor gruppe børnepsykologer og jurister, der arbejdede med de her sager, siger han.

Slå dog bremsen i!

Men det er ikke kun de lange ventetider, der møder kritik. Det gør også de afgørelser, som statsforvaltningerne - efter den nye lovs indførelse - vedtager:

- Meningen med den nye lov var jo netop, at det var barnets tarv, man skulle lægge mest vægt på, når der blev truffet beslutning om forældremyndighed, samvær og bopæl, men det lever man ikke op til i den virkelige verden. Her er det alt for ofte de stridende forældre, man tager mest hensyn til. De skal for alt i verden have ligeret, og det er sandelig ikke altid til fordel for barnet, siger rådgivningschef i Børns Vilkår Bente Boserup, der nævner nogle eksempler på afgørelser, som har rystet hende:

- Unge, ammende mødre bliver tvunget til at have barnets far på besøg i hjemmet til samvær, selvom de to slet ikke kender hinanden, eller de ligger i konflikt. Og kvinderne tør ikke protestere, for så risikerer

de at blive beskyldt for at chikanere samværet, og derved risikerer de at miste forældremyndigheden. Vi oplever også, at børn bor halvdelen af tiden hos mor og halvdelen af tiden hos far, selvom det skader dem. Vi har set eksempler på børn, der bor syv dage hos den ene forælder på Sjælland og syv dage hos den anden på Fyn. De går i to skoler. Det er absurd, og man fatter ikke, at der ikke er nogen, der slår bremsen i. Den her lov er endt med at tage mere hensyn til forældrene end til børnene.

De velfungerende

De mest centrale ændringer i den godt to år gamle Forældreansvarslov i forhold til tidligere lovgivning er, at domstolene har fået mulighed for at idømme fælles forældremyndighed, selvom den ene forælder er imod, ligesom statsforvaltningerne nu - selvom parterne ikke er enige - kan idømme til deleordning, hvor barnet opholder sig syv dage hos den ene og syv dage hos den anden. Og det sker tit, for der skal nemlig tungtvejende grunde til IKKE at give fælles forældremyndighed og ligeligt ophold hos mor og far. Men det udvalg som udformede betænkningen »Barnets Perspektiv«, der skulle forsynes politikerne med viden på området, før der blev udmøntet en ny lov, advarede faktisk mod tvungen fælles forældremyndighed og tvungen fifty/fifty samværsordning. Det skulle være undtagelsen mere end reglen at idømme delt forældremyndighed og delt samvær.

Anja Cordes var med i udvalgsarbejdet, og hun synes, at det er dybt frustrerende, at politikerne har valgt at vende 180 grader på disse to punkter:

- Problemet er, at man har lavet en lov, som egner sig fortræffeligt til den store

gruppe, som sagtens kan finde ud af det, og som ikke behøver at gå i retten for at løse konflikter. Men der er altså nogle mennesker, som tænker mere på sig selv end på, hvad der er bedst for barnet, og i de tilfælde er fælles forældremyndighed og deleordning meget sjældent til barnets bedste.

Naive politikere

Viggo Bækgaard, der er advokat og talsmand i landsforeningen Børn og Samvær mener, at politikerne har lavet en lov, der langt

hen ad vejen er i orden. Men som så mange andre finder han det kritisabelt, at man nu kan tvinge stridende forældre til at have fælles forældremyndighed og delt samvær:

- Man kan jo sige sig selv, at det her ikke kan fungere i familier, hvor der er store konflikter. Det opildner bare til endnu flere kampe, og konsekvensen er, at børn i årevis kommer til at leve midt i forældrenes kampzone, og det skader dem. På det felt har politikerne været skingrende naive, for de tror, at man kan tvinge for-

ældre til at samarbejde og leve sammen i fred og fordragelighed, men det svarer jo til at dømme til fred i Mellemøsten.

Dobbeltsvigt

Kritikken er ikke ny for justitsminister Brian Mikkelsen, der flere gange har udtalt, at han er parat til at justere Forældreansvarsloven, hvis det viser sig, at barnets tarv bliver sat over styr. Men på trods af de mange advarsler, der er kommet fra familieretsadvokater og børneinteresse-

- Problemet er, at man har lavet en lov, som egner sig fortræffeligt til den store gruppe, som sagtens kan finde ud af det, og som ikke behøver at gå i retten for at løse konflikter. Men der er altså nogle mennesker, som tænker mere på sig selv end på, hvad der er bedst for barnet, og i de tilfælde er fælles forældremyndighed og deleordning meget sjældent til barnets bedste, siger Anja Cordes, der er formand for Danske Familieadvokater. Modelfoto: DocMax/Polfoto

Fakta

Skilsmissebørn i Danmark

Cirka 350.000 danske børn har en mor og en far, der er gået fra hinanden. De fleste forældre klarer skilsmisserne godt, men i cirka 10 procent af skilsmisserne ender det i svære konflikter om børnene.

Forældreansvarsloven

Forældreansvarsloven trådte i kraft den 1. oktober 2007. Meningen med loven er, at der skal sættes stor fokus på barnets perspektiv og rettigheder, og at sagsbehandlinger i landets statsforvaltninger skal gå hurtigt. Forældreansvarsloven fastslår princippet om, at et barn har ret til to forældre, der skal samarbejde om væsentlige beslutninger vedrørende barnets forhold. Loven harmonerer med FN's Børnekonvention, der tildeler barnet trygheds- og beskyttelsesrettigheder samt selvstændige rettigheder. Barnet skal beskyttes mod overgreb herunder også mod overgreb fra forældrene, idet barnet skal beskyttes mod de forældre, der ikke kan magte opgaven.

Statsforvaltningerne

Statsforvaltningerne overtog behandlingen af forældremyndighedssager 1. januar 2007 og ændringerne i forældreansvarsloven trådte i kraft den 1. oktober 2007.

I 2008 behandlede landets fem statsforvaltninger i alt 12.112 forældremyndighedssager og 13.173 samværsager. Det var tre gange så mange forældremyndighedssager, som man havde regnet med.

1. halvår 2009 blev der behandlet 6.199 forældremyndighedssager og 7.247 samværsager.

organisationer, er justitsministeren stadig ikke skredet til handling, og det har han heller ikke tænkt sig at gøre foreløbig, siger han:

- I forbindelse med vedtagelse af loven var der enighed mellem partierne om, at der er behov for blandt andet at følge virkningerne af de nye muligheder, der er skabt med loven, herunder med hensyn til spørgsmålet om fælles forældremyndighed, fortæller justitsminister Brian Mikkelsen, der tidligst vil træffe en afgørelse i 2011, hvor Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (SFI) kommer med en evalueringsrapport. Rapporten skal blandt andet belyse omfanget og virkningen af afgørelser om fælles forældremyndighed:

- Lovens anvendelse og virkning følges nøje, og der er efter min opfattelse ikke på nuværende tidspunkt grundlag for at revidere loven, konkluderer justitsministeren.

Børns Vilkår mener, at politikerne vender det blinde øje til og lader børn af stridende forældre i stikken:

Der er ingen grund til at vente med at revidere loven, for vi har masser af eksempler på, at den ødelægger mange børns liv. Det bør politikerne tage konsekvensen af i stedet for at tilføje disse børn et dobbeltsvigt. Først sviger forældrene dem - og herefter svigtes de af systemet. Det kan vi simpelthen ikke være bekendt, siger Bente Boserup fra Børns Vilkår.

Efterlønnen - kvalt i sin egen succes?

Allerede året efter, at den blev vedtaget, sprængte efterlønnen forventningerne og de økonomiske rammer. 30 år senere er den stadig et smertensbarn

Af Benedikte Ballund

Blåslivsløgnfatamorgana. Ordet er Mogens Glistrups, og det faldt i en tale til Folketinget i 1978, hvor Fremskridtspartiets leder rasede mod den efterlønsordning, som SV-regeringen under ledelse af Anker Jørgensen havde fremlagt et lovforslag om.

Løgnen bestod i, at man ville foregøgle befolkningen, at efterlønnen ville skaffe så meget som en eneste ekstra i arbejde. Sådan ville det ikke komme til at gå, forudså Glistrup. Tværtimod ville det betyde flere ledige og flere udgifter til statskassen, lød det fra Fremskridtspartiets leder.

Glistrup fandt ikke megen opbakning til sin modstand. Lovforslaget blev vedtaget og trådte i kraft 1. januar 1979. Og dermed var der lagt op til mere end 30 års debat om det, som nogle nu betragter som en hindring for velfærd, mens andre ser det som en vigtig del af selvsamme velfærd. Senest blev debatten sat i gang af blandt andet de konservatives Lene Espersen, der er klar til at åbne det seneste forlig om efterlønnen fra 2006.

En af de få sejre

Hos den ene regeringspartner i SV-regeringen var man i 1979 begejstret over loven, der ikke kun skulle hjælpe de unge ind, men også sikre, at de gamle kunne komme ud, hvis de ikke længere kunne holde til at arbejde.

»Efterlønnen var en af de få sejre i de for Socialdemokratiet så byrdefulde 1970'ere præget af mindretalsregeringer, interne konflikter og forliste reformer. Det betød, at den meget hurtigt blev fejret som en væsentlig sejr,« som professor Klaus Petersen fra Center for Velfærdsstatsforskning har formuleret det.

En yderligere sejr var, at loven også havde en fordelingspolitisk fordel.

- Specialarbejderne gik og betalte til pensionssystemet, men de fleste var døde, inden de blev 67, og fik aldrig glæde af det, siger professor Per H. Jensen, der forsker i efterløn på Aalborg Universitet.

Hos den anden halvdel af regeringen blev man hurtigt mere skeptisk. Politikerne havde regnet med, at 17.000 ville benytte sig af ordningen i det første år. I stedet blev det næsten tre gange så mange.

Befolkningen var da også begejstret for den nye lov. 80 procent bakkede op om den i 1978, og den begejstring har holdt sig til trods for, at efterlønsordningen løbende har været under beskyldning af politiske modstandere og økonomer. Det er en af grundene til, at mange politikere gerne vil lægge efterlønsdebatten død, når den med jævne mellemrum dukker op. En anden er naturligvis, at netop indgreb i efterlønnen tilskrives en stor del af æren for, at Poul Nyrup Rasmussen mistede regeringsmagten, selvom det faktisk løbende er blevet strammet på betingelserne for at få efterløn.

Golfspil og rødvin

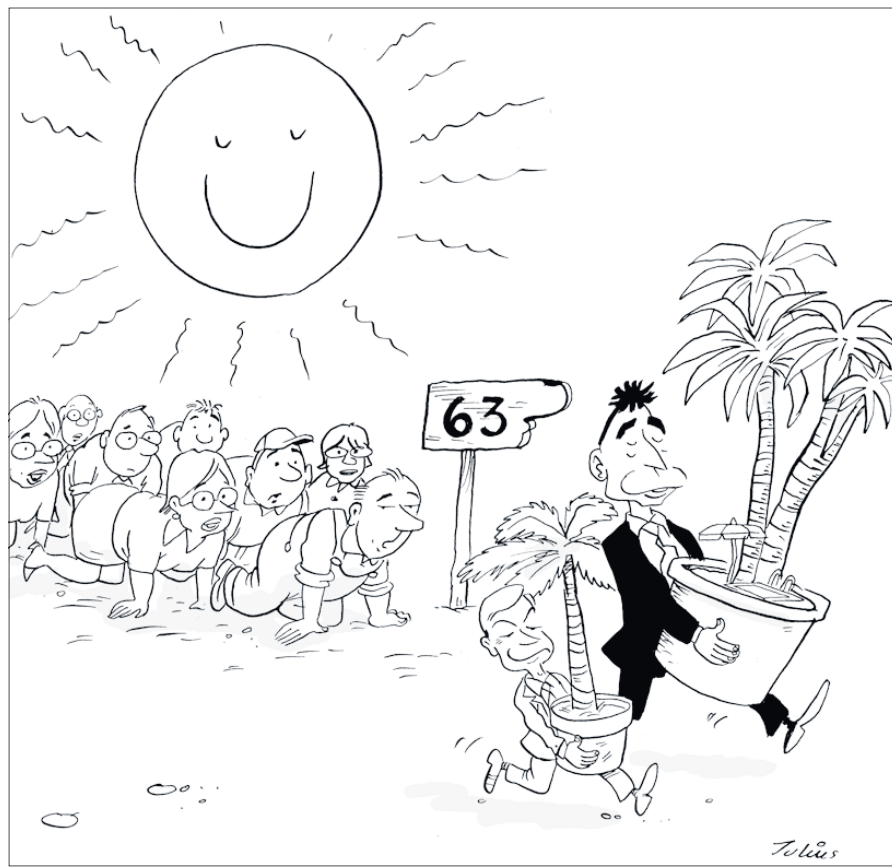
Dengang som nu handler det om nedslidning, arbejdskraft og økonomi. I dag er det ikke de unges plads på arbejdsmarkedet, der er på spil. Derimod er økonomer og politikere interesserede i, at de ældre bliver. Når der er for få unge, og hver fjerde ansatte i kommunerne er over 55, kan vi ikke undgå problemer i fremtiden.

Nogle vil kun justere, andre vil helt af med ordningen, og atter andre mener, at den skal bevares.

Tilhængerne af efterlønnen peger på nedslidte slagteriarbejdere og hjemmehjælperne, der for manges vedkommende har været på arbejdsmarkedet, siden de forlod grundskolen. Modstanderne peger på akademikere, der nyder efterlønsstiden med golfspil og rødvin i syden.

Myten om, at efterlønnen i stor stil udbetales til golfkølesvingende eks-kontorchefer og museumsinspektører med godt helbred og masser af potentielle arbejdsår tilbage, kan godt aflives.

Ifølge Danmarks Statistik er det medlemmerne af Fødevarerforbun-

Ved velfærdsreformen i 2006 blev det vedtaget at hæve efterlønsgrænsen gradvist fra år 2019.

dets, 3F's og FOA's a-kasser, der er de flittigste brugere af ordningen. Her er det mellem 60 og 70 procent af medlemmerne, der er på efterløn ifølge opgørelsen fra 3. kvartal 2009.

Til gengæld er det mindre end hver fjerde af de berettigede akademikere som jurister, økonomer, ingeniører og magistre, der har valgt at benytte sig af ordningen.

Nedkørt eller velkomne

Men hvor nedslidte er de så, de mennesker, der reelt går på efterløn. Det er der heller ikke enighed om.

»Alt tyder på, at efterlønnen ikke har øget beskæftigelsen, men snarere begrænset den. Med den høje grad af offentlig finansiering kan efterlønsordningen derfor kun retfærdiggøres, hvis ordningen er målrettet personer med et ringe helbred.« Sådan skri-

ver brancheforeningen Forsikring og Pension i en analyse fra sidste år med titlen »Har efterlønsmodtagere et dårligere helbred?«. Det har de stort set ikke, lyder konklusionen. Det samme nåede Arbejdsmarkedskommissionen frem til under overskriften »Velfærd kræver arbejde«.

Flere undersøgelser fra blandt andet De Økonomiske Råd og store kommissioner er også kommet frem til, at efterlønsmodtagerne kun har et marginalt ringere helbred end de jævnaldrende, der er blevet på arbejdsmarkedet.

Den opfattelse deles imidlertid ikke af Per H. Jensen, der fastholder, at de mennesker, der går på efterløn så hurtigt, som det overhovedet er muligt, lever op til de oprindelige idealer om at hjælpe nedslidte ud af arbejdsmarkedet.

Mens andre blandt andet har set på,

hvor ofte efterlønsmodtagerne går til læge, har han i stedet set på deres dødelighed, som han betragter som det ultimativt bedste mål for, om folk er syge eller raske. Og her er der en helt klar forskel, ikke mindst for mændenes vedkommende.

- Vores undersøgelse viser, at folk, der går på efterløn som 60-årige, dør tidligere end dem, der bliver på arbejdsmarkedet. Det er især markant for mænd. Det er ikke noget, vi har tal for, men mit bud vil være, at folk har cirka det samme otium. Dem, der går som 60-årige har et vist antal år at leve i, og dem, der går som 67-årige har det samme antal, siger professoren.

At alternativet til efterløn for denne gruppe skulle være at blive på arbejdsmarkedet, mener han derfor er noget vrøvl. Tværtimod er udsigten til efterlønnen formodlig med til at holde dem på arbejdsmarkedet længere.

- Hvis du tager en nedslidt arbejder på 58, klemmer han i mange tilfælde ballerne sammen og bliver på arbejdsmarkedet, til han er 60, i stedet for at gå på førtidspension, fordi det er mere årefuldt, siger han.

Vigende opbakning?

Det er en gammel sandhed, at det er meget vanskeligt at fratage nogen et gode, som man en gang har givet dem. Det gælder også efterlønnen.

Spørgsmålet er, om danskernes stadig opfatter efterlønnen som en ordning, der skal sikre, at nedslidte kan komme ud af arbejdsmarkedet. Eller om vi for længst har flyttet os dertil, at efterlønnen opfattes som en velfortjent mulighed for at nyde livet, børnebørnene, ægtefællen, sommerhuset, morgenavisen og alt det andet, mens vi stadig har helbredet og kræfterne til det - uanset om vi måske kunne holde længere? Et velfærdsgode på linje med gratis sundhed og uddannelse?

Mens adskillige meningsmålinger gennem årene har vist en opbakning til efterlønnen på de samme 80 procent som ved lovens vedtagelse, så er der ifølge en ny meningsmåling fra TV 2 og Politiken 37 procent, der mener, at økonomien ikke kan holde til, at den nuværende efterlønsordning kan bevares ti år frem i tiden. Det

er naturligvis ikke det samme som at ville afskaffe ordningen helt, som nogle eksperter har foreslået, men det er måske et tegn på, at der er en holdningsændring på vej.

Under alle omstændigheder vil debatten sikkert poppe op igen. Dels er den økonomiske sagkundskab bekymret, dels handler det ifølge Per H. Jensen ikke kun om økonomi og arbejdskraft.

- Efterlønnen er en af de ting, som fagbevægelsen har ejerskab til, så hvis man kan afskaffe den, tryner man også fagbevægelsen. Det er ideologisk betinget som så meget andet, siger han.

Fakta

Fakta om efterlønnen

Tidligste efterlønsalder er i dag 60 år, og folkepensjonens alderen er 65 år.

I 2006 blev det med velfærdsforliget vedtaget, at efterlønsalderen skal hæves gradvist. Den skal øges med to år over årene 2019-2022.

Herudover skal aldersgrænsen fra og med år 2025 hvert femte år reguleres med udviklingen i restlevetiden for 60-årige.

Ifølge regeringsens seneste Økonomiske Redegørelse fra december 2009 koster efterlønnen hvert år det danske samfund knap 21 milliarder kroner.

Partierne bag velfærdsforliget er Venstre, De Konservative, De Radikale, Socialdemokraterne og Dansk Folkeparti.

I tredje kvartal 2009 var der 129.300 efterlønsmodtagere omregnet til fuld tid, hvilket er 500 færre efterlønsmodtagere end kvartalet før. I forhold til samme kvartal sidste år er antallet af efterlønsmodtagere faldet med 7.200 fuldtidsmodtagere.

Kilde: Ritzau og Danmarks Statistik